

500
LAT

REFORMACJI

Rok Reformacji

w województwie śląskim

Pomnik Marcina Lutra w Bielsku-Białej

Kościół Jezusowy w Cieszynie

500 lat temu, 31 października 1517 roku Marcin Luter, ogłaszając w Wittenberdze 95 tez przeciwko praktyce odpustów, dał początek Reformacji. Sejmik Województwa Śląskiego postanowił upamiętnić tę rocznicę i ogłosił rok 2017 Rokiem Reformacji. Ogólnopolska Inauguracja Obchodów Jubileuszu 500 lat Reformacji miała miejsce 31 października 2016 roku w kościele Jezusowym w Cieszynie. Kilkanaście dni wcześniej (15 października) również w Cieszynie odbyła się uroczysta wspólna sesja obrad Synodów Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP i Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP. Z kolei 5 listopada w Bielsku-Białej miało miejsce Śląskie Forum Reformacyjne. O wybranych wydarzeniach Roku Reformacji w województwie śląskim informujemy w niniejszej ulotce.

26–27.08.2017 Pszczyna Konferencja naukowa „500 lat Reformacji”

Uroczysty koncert „Warownym grodem”
Zwiedzanie Muzeum Zamkowego
„Pożegnanie lata” – lekcje muzealne
dla dzieci i młodzieży
Org.: Muzeum Zamkowe w Pszczynie,
Diecezja Katowicka Kościoła Ewangelicko-
Augsburskiego

13.09.2017 Chorzów Muzeum Górnośląski Park Etnograficzny Uroczystość otwarcia zrekonstruowanego kościoła z Bytomia-Bobrka

Org.: Muzeum Górnośląski Park
Etnograficzny w Chorzowie

Kościół w Bobrku

28–30.09.2017 Katowice Konferencja: „500 lat Reformacji na Górnym Śląsku”

Org.: Instytut Badań Regionalnych
Biblioteki Śląskiej w Katowicach

1.10.2017–28.02.2018 Bytom Wystawa „Radą i czynem. Luteranie w Bytomiu w XIX i XX wieku”

Org.: Muzeum Górnośląskie w Bytomiu

7.10.2017 Katowice Główne uroczystości w diecezji katowickiej

Org.: Diecezja Katowicka Kościoła
Ewangelicko-Augsburskiego

7.10.2017 Zabrze-Mikulczyce – Sieroty – Zacharzowice – Szalsza Wycieczka autokarowa do obecnych i byłych kościołów ewangelickich na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego

Org.: Muzeum Górnośląski Park
Etnograficzny w Chorzowie
(uwaga: organizator zastrzega sobie prawo
do dokonania korekt trasy)

20.10.2017–29.04.2018 Katowice Muzeum Śląskie Wystawa „Dziedzictwo kulturowe Reformacji na Śląsku” (tytuł roboczy)

Org.: Muzeum Śląskie w Katowicach

31.10.2017 Katowice Nabożeństwo ogólnopolskie w rocznicę rozpoczęcia Reformacji

Org.: Diecezja Katowicka Kościoła
Ewangelicko-Augsburskiego

Kalendarium

8.02.2017 Cieszyn
Szlak Europejskich Miast Reformacji
– Cieszyn Miasto Reformacji
Uroczysta sesja Sejmiku Województwa
Śląskiego, Rady Powiatu Cieszyńskiego
i Rady Miasta Cieszyna

9.02.2017 Katowice
Konferencja „500 lat Reformacji”
Org.: Regionalny Ośrodek Doskonalenia
Nauczycieli „WOM” w Katowicach, Wydział
Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Śląskiego

22.04.2017
Góra – Ustroń-Nierodzim – Bielowicko
Wycieczka autokarowa do obecnych
i byłych kościołów ewangelickich
na Szlaku Architektury Drewnianej
Województwa Śląskiego
Org.: Muzeum Górnośląski Park
Etnograficzny w Chorzowie

26–28.05.2017 Cieszyn
Konferencja historyczna „500 lat
Reformacji na Śląsku Cieszyńskim”
oraz pamiątka poświęcenia kościoła
Jezusowego
Org.: Instytut Badań Regionalnych
Biblioteki Śląskiej w Katowicach, Parafia
Ewangelicko-Augsburska w Cieszynie

październik – grudzień 2017 Chorzów
Wystawa „Wyrocunki ewangelickie”
Org.: Muzeum Górnośląski Park
Etnograficzny w Chorzowie

listopad 2017 Chorzów
Konferencja „Religijność ludowa wśród
wyznawców Kościoła Ewangelicko-
Augsburskiego”
Org.: Muzeum Górnośląski Park
Etnograficzny w Chorzowie

Ponadto
Koncert „Solus Christus” w wykonaniu
Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk
im. Stanisława Hadyny:
13 maja Wrocław, **4 czerwca** Ruda
Śląska, **16 czerwca** Cieszyn, **25 czerwca**
Tarnowskie Góry, **30 czerwca** Koszalin,
11 sierpnia Ostróda, **12 sierpnia**
Pisz, **13 sierpnia** Suwałki, **27 sierpnia**
Pszczyna, **7 października** Katowice,
13 października Piła, **14 października**
Toruń

Wydawnictwa

Solus Christus – płyta CD, wyk. i wyd.
Zespół Pieśni i Tańca Śląsk im. Stanisława
Hadyny (październik 2016)

Kalendarz Jubileuszowy, wyd. Regionalny
Instytut Kultury w Katowicach
(grudzień 2016)

Przez rok kościelny z pieśnią ewangelicką
– płyta chóru Largo Cantabile, wyd.
Regionalny Instytut Kultury w Katowicach

**10.06.2017 Katowice, kościół
Zmartwychwstania Pańskiego**
I Ogólnopolski Chóralny Przegląd
Pieśni Ewangelickich
Org.: Regionalny Instytut Kultury
w Katowicach

**15–18.06.2017 Ustroń, Wisła,
Cieszyn, Bielsko-Biała**
Ewangelickie Dni Kościoła
„Zawsze razem z Chrystusem”
Org.: Kościół Ewangelicko-Augsburski,
Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-
Białej

17.06–31.10.2017 Bielsko-Biała
Wystawa pt. „Pod znakiem róży
nad Białą”
Wystawa towarzysząca „Reformacja
w Europie Środkowo-Wschodniej”
Org.: Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej

**25–26.06.2017 wybrane kościoły
diecezji katowickiej i cieszyńskiej**
Dni Otwartych Kościołów
Org.: Regionalny Instytut Kultury
w Katowicach

Wierzyć mię, Panie, ucz. Muzyka organowa
śląskich kompozytorów ewangelickich,
wyk. Tomasz Ploch – płyta CD,
wyd. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu
(marzec 2017)

Doskonały kancjonał polski zawierający
w sobie pieśni, hymny i psalmy
chrześcijańskie (Brzeg 1673),
cykl „Złota Kolekcja Śląskiej Reformacji”,
wyd. Biblioteka Śląska w Katowicach
(maj 2017)

Adam Gdacjusz: Postilla popularis to jest
kazania na Ewangelie święte... (Leszno
1651), cykl „Złota Kolekcja Śląskiej
Reformacji”, wyd. Biblioteka Śląska
w Katowicach (czerwiec 2017)

Jeremiasz Roter: Schlüssel zur Polnischen
und Teutschen Sprache = Klucz do
Polskiego i Niemieckiego języka...
(Gdańsk 1646), cykl „Złota Kolekcja
Śląskiej Reformacji”, wyd. Biblioteka Śląska
w Katowicach (lipiec 2017)

Jan Arndt: Rajski ogródeczek pełen
cnót chrześcijańskich... (Brzeg 1772),
cykl „Złota Kolekcja Śląskiej Reformacji”,
wyd. Biblioteka Śląska w Katowicach
(wrzesień 2017)

Reformacja na Górnym Śląsku – album,
wyd. Instytut Badań Regionalnych
Biblioteki Śląskiej w Katowicach
(wrzesień 2017)

Reformacja na Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim

Początki ruchu reformacyjnego wiążą się z działalnością Marcina Lutra i jego protestem przeciwko handlowi odpustami w Kościele Zachodnim. W 1517 roku ten augustiański mnich ogłosił w Wittenberdze 95 tez do dyskusji nad tym problemem. Z czasem Luter opracował zasady odnowy Kościoła. Z kolei w 1530 roku jego najbliższy współpracownik, Filip Melanchton, przedstawił cesarzowi Wyznanie augsburskie. Znalazły się w nim podstawowe założenia ewangelicyzmu:

- zbawienie uzyskuje się dzięki łasce Bożej a nie własnym dobrym uczynkom,
- Pismo Święte jest jedynym źródłem nauczania,
- tylko w Jezusie Chrystusie chrześcijanin może odnaleźć drogę do zbawienia.

Te zasady znalazły wielu zwolenników i szybko rozprzestrzeniły się w XVI-wiecznej Europie. Dotarły także na Śląsk należący wówczas do Królestwa Czech.

Za pierwszego kaznodzieję ewangelickiego działającego na Śląsku uważa się Jana Hessa z Wrocławia. W XVI wieku sil-

nyymi ośrodkami protestantyzmu – tej nazwy używano od 1529 roku, kiedy szlachta niemiecka zaprotestowała na Sejmie Rzeszy przeciwko zakazowi przechodzenia na ewangelicyzm – na Górnym Śląsku stały się: Cieszyn, Tarnowskie Góry i Pszczyna. W okresie kontrreformacji, w XVII wieku edyktami władców habsburskich, skonfiskowano protestantom ich majątki, odebrano kościoły i wypędzono duchownych. Dopiero w 1707 r., podczas wojny północnej, po interwencji luteranina, króla Szwecji Karola XII, częściowo przywrócono na Śląsku swobodę wyznania. Cesarz Józef I Habsburg, katolik, zgodził się łaskawie na zbudowanie sześciu nowych kościołów nazwanych kościołami łaski. Wśród nich był kościół Jezusowy w Cieszynie, dzięki któremu protestantyzm na Śląsku Cieszyńskim mógł się odrodzić. Większość z ponad 100 tysięcy ewangelików na tym terenie przed I wojną światową była Polakami.

Na pruskim Górnym Śląsku wyznanie ewangelickie odrodziło się po przyłączeniu tych ziem do Prus przez króla Fryderyka II Hohenzollerna. W 1821 roku, po połączeniu w Prusach Kościoła luteranckiego z reformowanym, powstał Ewangelicki Kościół Unijny, którego dużą część stanowili miejscowi i napływowi Niemcy.

Po I wojnie światowej ewangelicki seniorat (współcześnie diecezja) cieszyński na

czele z ks. Franciszkiem Michejdą zdeklarował połączenie się z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim w dawnym Królestwie Polskim, którego zwierzchnikiem był bp Juliusz Bursche. W byłej pruskiej części Górnego Śląska w 1922 roku powstał odrębny Kościół Ewangelicko-Unijny na polskim Górnym Śląsku z siedzibą w Katowicach. Proboszczami w parafiach tego Kościoła w większości byli Niemcy. W 1937 roku parafie w całym województwie śląskim pod naciskiem polskich ewangelików i po zakończeniu okresu obowiązywania polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej objęli polscy duchowni.

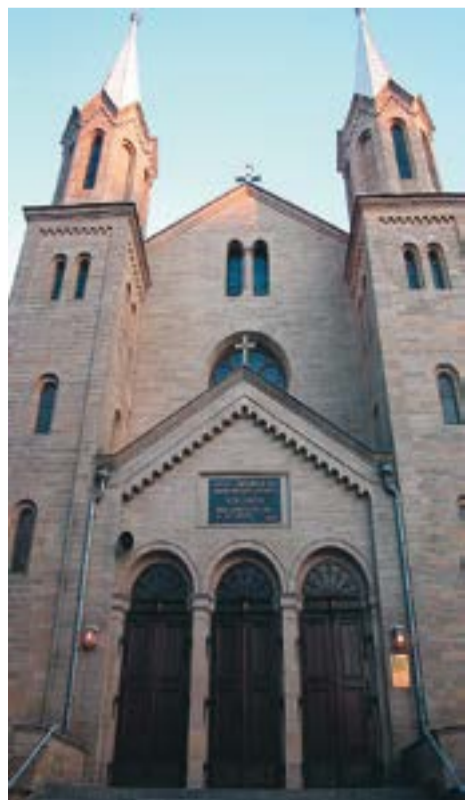
Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce po II wojnie światowej odradzał się w trudnych warunkach, pozbawiony dużej części wyznawców, kościołów i majątków. Dzisiaj, szczególnie działające w województwie śląskim, największe diecezje katowicka i cieszyńska rozwijają ożywioną działalność religijną i społeczną. Obecnie biskupem diecezji katowickiej jest ks. dr Marian Niemiec, a biskupem diecezji cieszyńskiej jest ks. dr Adrian Korczago. O bogatej tradycji 500 lat Reformacji na ziemiach śląskich świadczą unikatowe zbiory biblioteczne, archiwalne i muzealne w Bibliotece i Archiwum im. B.R. Tschammera oraz w Muzeum Protestantyzmu, działających przy parafii ewangelickiej w Cieszynie.

Róża była herbem ks. Marcina Lutra. Powstała z przekształcenia jego herbu rodzinnego. W swojej symbolice przekazuje ona wiele prawd Reformacji. Z tego powodu z czasem w wielu krajach stała się symbolem Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego (Luterańskiego). Elementy zawarte w róży przekazują następujące treści. W środku znajduje się **czarny krzyż**. Ma on zawsze przypominać, że wiara w Ukrzyżowanego może usprawiedliwiać. Sprawiedliwy żyje z wiary w Ukrzyżowanego. Chrystus ukrzyżowany ma być główną treścią życia i myślenia człowieka. Krzyż umieszczony jest w **czerwonym sercu**. To symbolizuje, że droga Jezusa na krzyż była drogą miłości. Serce spoczywa w środku **białej róży**, która wskazuje na to, że wiara przynosi radość, pociechę i pokój, gdyż kolor biały jest kolorem duchów i wszystkich aniołów. Róża spoczywa na **niebiańsko błękitnym tle**. Kolor ten symbolizuje przysłą radość w niebie. Całość otacza **złoty pierścień**, którego kształt bez początku i końca przypomina, że sprawiedliwość w Królestwie Bożym trwać będzie wiecznie. W pierścieniu wpisane jest zawołanie „**vivit**” – **On żyje**. W ten sposób jeszcze raz zostało podkreślone, że Chrystus zmartwychwstał i żyje.

Śladami bytomskich ewangelików – film edukacyjny, prod. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (październik 2017)

Transit umbra – lux permanent. Ewangelicy na Górnym Śląsku na przestrzeni wieków, wyd. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (październik 2017)

„Fabryka Silesia” numer kwartalnika pod hasłem „Reformacja”, wyd. Regionalny Instytut Kultury w Katowicach (październik 2017)

Kościół Zmartwychwstania Pańskiego w Katowicach

Andrzej Niedoba: Rzeka niepokorna (saga beskidzka), wyd. Regionalny Instytut Kultury w Katowicach (październik 2017)

Marcin Luter: Mały katechizm, tłum. Samuel Zasadius (Brzeg 1734), reprint druku, wyd. Biblioteka Śląska w Katowicach (październik 2017)

Kościół ewangelicko-augsburskie Śląska (tytuł roboczy) – przewodnik po architekturze sakralnej, wyd. Muzeum Śląskie w Katowicach (listopad 2017)

500 lat Reformacji na Śląsku Cieszyńskim – publikacja pokonferencyjna, wyd. Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach (2018)

500 lat Reformacji na Górnym Śląsku – publikacja pokonferencyjna, wyd. Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach (2018)

Programy edukacyjne, spotkania, koncerty kameralne

Przy wspólnym stole. Znam – rozumiem – szanuję – warsztaty dla młodzieży, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (luty – listopad 2017)

Początek nowej epoki. Ewangelicy na Górnym Śląsku – spotkanie z cyklu „Rozbieranie Śląska. Rok Reformacji”, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (7 marca)

Muzyczne spotkania wokół róży: The best of Bach – koncert muzyki kameralnej, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (marzec 2017)

Droga do nowoczesności. Wpływ Reformacji na rozwój nauki i sztuki – spotkanie z cyklu „Rozbieranie Śląska. Rok Reformacji”, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (4 kwietnia)

Muzyczne spotkania wokół róży: Wierzyć mi, Panie, ucz – koncert promujący płytę Tomasza Plocha z muzyką organową, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (maj 2017)

Muzyczne spotkania wokół róży: Heinrich Schulz-Beuthen i jego inspiracje. In memoriam – koncert muzyki kameralnej, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (wrzesień 2017)

Pokłosie Reformacji – konflikty religijne i ich oblicze we współczesnej kulturze – rozmowy i dyskusje, Muzeum Śląskie w Katowicach – Centrum Scenografii Polskiej (27 października 2017 – 28 stycznia 2018)

ABC Reformacji: Sola scriptura – cykl spotkań, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (październik 2017)

Na początku było słowo – warsztaty dla dzieci, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (październik 2017)

Lekcje muzealne z warsztatami dla szkół gimnazjalnych, Muzeum Śląskie w Katowicach (listopad 2017)

ABC Reformacji: O protestantyzmie dzisiaj – cykl spotkań, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (listopad 2017)

ABC Reformacji: Cmentarze ewangelickie w Bytomiu – cykl spotkań, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (listopad 2017)

Wieża Babel – warsztaty dla dzieci, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (listopad 2017)

ABC Reformacji: Kościół ewangelicki jako miejsce życia wspólnotowego. Sola scriptura – cykl spotkań, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (grudzień 2017)

Śladami ewangelików śląskich – sobotnie spotkania edukacyjne, Muzeum Śląskie – Centrum Scenografii Polskiej w Katowicach (styczeń – kwiecień 2018)

Strona internetowa reformacja2017.slaskie.pl

Śląskie.

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej
Zdjęcia: archiwum Wydawnictwa Augustana i Muzeum Górnośląski Park Etnograficzny
Druk: OW Augustana, Bielsko-Biała